

U z n e s e n i e

Najvyšší súd Slovenskej republiky v právnej veci žalobcu **JUDr. L. A.**, bývajúceho v S., proti žalovaným **1/ Ing. J. M.**, bývajúcemu v B., **2/ Ing. A. M.**, bývajúcej v N., obaja zastúpení JUDr. L. H., advokátom so sídlom v N., **o zaplatenie 1 460,53 Eur (44 000,-- Sk) s príslušenstvom**, vedenej na Okresnom súde Bratislava V pod sp. zn. 15 C 200/98, o dovolaní žalobcu proti rozsudku Krajského súdu v Bratislave z 26. júna 2008 sp. zn. 3 Co 373/2006, takto

r o z h o d o l :

Najvyšší súd Slovenskej republiky rozsudok Krajského súdu v Bratislave z 26. júna 2008 sp. zn. 3 Co 373/2006 **z r u š u j e** a vec mu vracia na ďalšie konanie.

O d ô v o d n e n i e

Žalobca žalobou podanou na súd 29.6.1998 žiadal uložiť žalovaným povinnosť zaplatiť mu pôvodne 15 000,-- Sk (podaním zo 14.9.1999 žalobu rozšíril na sumu 44 000,-- Sk) s príslušenstvom, ktorá suma predstavuje vyjadrenie finančnej protihodnoty za to, že žalovaní ako podieloví spoluvlastníci užívali za obdobie od 1.7.1995 do 30.9.1995 aj podiel na spoločnej veci patriaci žalobcovi.

Okresný súd Bratislava V rozsudkom zo 17. februára 2005 č.k. 15 C 200/98-62 uložil žalovaným 1/ a 2/ povinnosť zaplatiť žalobcovi sumu 22 000,-- Sk a na účet súdu súdny poplatok v sume 220,-- Sk do 3 dní a vo zvyšku návrh zamietol. Vychádzal zo zistenia, že účastníci konania boli v rozhodnom čase spoluvlastníkmi nehnuteľnosti zapísanej na LV č. X. ako parc. č. X. – zastavaná plocha o výmere X. m² a parc. č. X. – zastavaná plocha o výmere X. m² v kat. území Š., žalobca v podiele X. žalovaní 1/ a 2/ v podiele X. v rámci ich BSM a žalovaná 2/ v podiele X., že medzi nimi došlo k dohode, podľa ktorej nehnuteľnosť v celosti bude na podnikateľské účely užívať žalovaná 2/ s tým, že žalobcovi sa poskytne náhrada vo forme peňažného plnenia za užívanie jeho spoluvlastníckeho podielu a že

žalobcovi náhrada za žalované obdobie poskytnutá nebola, keďže sa účastníci nevedeli dohodnúť o jej výške. Dospel k právnomu názoru, že podstata žalovaného nároku spočíva v nezhode spoluvlastníkov o právach a povinnostiach vyplývajúcich z podielového spoluvlastníctva v otázke užívania nehnuteľnosti a s tým súvisiacej primeranej náhrady. Nejde preto o nárok z bezdôvodného obohatenia, ale o nárok, ktorý vyplýva priamo z ustanovení §§ 136 ods. 1, 137 ods. 1 a 139 ods. 1 Občianskeho zákonníka (ďalej len OZ). Jeho rozsah sa rovná nájomnému, ktorého výšku stanovil v súlade so Všeobecne záväzným nariadením o cenovej regulácii nájomného z nebytových priestorov, vydaného Mestským zastupiteľstvom Š. z 9.7.1993 sumou 14 666,-- Sk mesačne. Keďže žalobca je spoluvlastníkom nehnuteľnosti v podiele jednej polovice z celku, patrí mu náhrada vo výške 7 333,-- Sk mesačne, t.j. za tri žalované mesiace v celkovej sume 22 000,-- Sk. V tejto časti žalobe preto vyhovel a nad túto sumu žalobu ako bezdôvodnú zamietol. Rovnako zamietol žalobu aj v časti žalobcom požadovaného úroku z omeškania z dôvodu, že medzi účastníkmi nebola dohodnutá výška odplaty ani jej zročnosť, z ktorého dôvodu nemožno konštatovať, že žalovaní sa dostali do omeškania s plnením peňažného dlhu. Rozhodnutie o trovách konania odôvodnil s poukazom na ustanovenie § 142 ods. 3 O.s.p.

Krajský súd v Bratislave rozsudkom z 26. júna 2008 sp. zn. 3 Co 373/2006 na odvolanie všetkých účastníkov konania rozsudok súdu prvého stupňa vo vyhovujúcej časti zmenil tak, že návrh zamietol. V napadnutej zamietajúcej časti týkajúcej sa aj úrokov z omeškania rozsudok potvrdil a rozhodol o náhrade trov odvolacieho konania. V odôvodnení rozhodnutia uviedol, že právny názor súdu prvého stupňa, podľa ktorého právo žalobcu na zaplatenie náhrady za užívanie nehnuteľnosti vyplýva z ustanovenia § 137 ods. 1 OZ, je nesprávny. Na rozdiel od súdu prvého stupňa dospel k právnomu záveru, že ak právny vzťah účastníkov nebol upravený dohodou o platení určitej náhrady za užívanie časti nehnuteľnosti, žalovaní, ktorí užívali vec aj v rozsahu spoluvlastníckeho podielu patriaceho žalobcovi, získali bezdôvodné obohatenie plnením bez právneho dôvodu. Uviedol, že právo na vydanie bezdôvodného obohatenia sa premlčuje v subjektívnej dvojročnej premlčacej dobe podľa § 107 ods. 1 OZ, začiatok plynutia ktorej je viazaný na vedomosť oprávneného o tom, že došlo k bezdôvodnému obohateniu a kto sa na jeho úkor obohatil. V danom prípade žalobca po celú dobu vedel, že spornú nehnuteľnosť neužíva v rozsahu zodpovedajúcom jeho spoluvlastníckemu podielu, že ju užívajú v celosti žalovaní, resp. žalovaná 2/ a že mu žalovaní neposkytli náhradu za to, že predmet podielového spoluvlastníctva užívajú nad rámec ich spoluvlastníckych podielov. Žalobca vedel teda o tom, že došlo k bezdôvodnému obohateniu

a že na jeho úkor sa obohatili žalovaní. Od 1.10.1995, kedy žalobca mohol uplatniť svoje právo na súde za tento posledný deň po prvý raz, začala mu plynúť subjektívna dvojročná premlčacia doba na uplatnenie svojho práva, ktorá uplynula 1.10.1997. Ak žalobca uplatnil svoj nárok návrhom podaným na súd až dňa 29.6.1998, uplatnil ho po uplynutí zákonom stanovenej premlčacej doby. Keďže žalovaní sa v priebehu konania dovolali premlčania, nebolo možné premlčané právo žalobcovi priznať (§ 100 ods. 1 OZ). Rozsudok okresného súdu preto vo vyhovujúcej časti podľa § 220 O.s.p. zmenil tak, že návrh zamietol. Zamietajúci výrok rozsudku okresného súdu v časti týkajúcej sa úroku z omeškania podľa § 219 O.s.p. potvrdil, keďže v súvislosti s výsledkom sporu, neprichádza priznanie úrokov z omeškania do úvahy. O náhrade trov odvolacieho konania rozhodol s poukazom na § 224 ods. 1 a § 142 ods. 1 O.s.p.

Proti tomuto rozsudku krajského súdu podal včas dovolanie žalobca. Uviedol, že odvolací súd vec nesprávne právne posúdil. Ním uplatnený nárok na poskytnutie náhrady za užívanie spoluvlastníckeho podielu nepochybne vyplýva z podielového spoluvlastníctva účastníkov k spoločnej nehnuteľnosti. Jeho nárok nemožno preto právne kvalifikovať ako nárok z bezdôvodného obohatenia. V tejto súvislosti poukázal na stanovisko Najvyššieho súdu SR a to občianskoprávneho kolégia prijatého na zasadnutí dňa 8.3.1973, sp. zn. Cpj 8/72, ktoré bolo uverejnené v Zbierke rozhodnutí č. 54/1973. Namietal tiež, že odvolací súd nesprávne dospel k záveru, že medzi ním a žalovanými nedošlo k dohode o užívaní nehnuteľnosti a o finančnom vysporiadaní. Navrhol preto napadnutý rozsudok odvolacieho súdu zrušiť a vec mu vrátiť na ďalšie konanie.

Žalovaní svoje právo vyjadriť sa k dovolaniu nevyužili.

Najvyšší súd Slovenskej republiky ako súd dovolací (§ 10a ods. 1 O.s.p.), po zistení, že dovolanie podal účastník konania proti rozhodnutiu, ktoré možno napadnúť týmto opravným prostriedkom (§ 238 ods. 1 O.s.p.), bez nariadenia dovolacieho pojednávania preskúmal napadnuté rozhodnutie odvolacieho súdu v rozsahu podľa § 242 ods. 1 O.s.p. a dospel k záveru, že dovolanie žalobcu je dôvodné.

Odvolací súd založil svoje rozhodnutie (na rozdiel od súdu prvého stupňa) na právnom názore, podľa ktorého ak medzi spoluvlastníkmi nedošlo k dohode o výške náhrady za užívanie nehnuteľnosti, náhradu vo forme peňažného plnenia uplatnenú podielovým

spoluvlastníkom za to, že neužíva spoločnú vec v rozsahu jeho spoluvlastníckeho podielu, treba považovať za nárok z bezdôvodného obohatenia (pre jeho premlčanie platí v zmysle § 107 ods. 1 OZ dvojnásobná subjektívna premlčacia doba).

Žalobca v dovolaní namietal nesprávnosť tohto právneho názoru odvolacieho súdu, lebo ním uplatnený nárok vyplýva z podielového spoluvlastníctva účastníkov k spoločnej veci, t.j. zo zákonných ustanovení upravujúcich toto spoluvlastníctvo (v takomto prípade sa právo premlčuje vo všeobecnej trojročnej premlčacej dobe v zmysle § 101 OZ).

Z uvedeného je zrejmé, že z hľadiska premlčania uplatneného práva je v posudzovanej veci určujúca správna právna kvalifikácia žalovaného nároku. Bolo preto potrebné riešiť otázku, či právo spoluvlastníka na náhradu za to, že neužíva spoločnú vec v rozsahu zodpovedajúcom jeho spoluvlastníckemu podielu v prípade, ak nedošlo k dohode o náhrade za jej neužívanie, je nárokom vyplývajúcim priamo zo zákona (§ 137 ods. 1 OZ) alebo ide o nárok z bezdôvodného obohatenia (§ 451 a nasl. OZ).

Podľa § 123 OZ vlastník je v medziach zákona oprávnený predmet svojho vlastníctva držať, užívať, požívať jeho plody a úžitky a nakladať s ním.

Podľa § 136 ods. 1 OZ vec môže byť v spoluvlastníctve viacerých vlastníkov.

Podľa § 137 ods. 1 OZ podiel vyjadruje mieru, akou sa spoluvlastníci podieľajú na právach a povinnostiach vyplývajúcich zo spoluvlastníctva k spoločnej veci.

Z vyššie citovaných zákonných ustanovení vyplýva, že obsahom vlastníckeho (spoluvlastníckeho) práva, je okrem iného, aj oprávnenie vlastníka vec v medziach zákona užívať. Vec môže byť v spoluvlastníctve aj viacerých osôb, pričom spoluvlastnícky podiel vyjadruje mieru účasti spoluvlastníka na vzťahu k spoločnej veci. To znamená, že vyjadruje aj mieru účasti, pokiaľ ide o užívanie spoločnej veci. Každý zo spoluvlastníkov je v zmysle § 137 ods. 1 OZ oprávnený spoločnú vec užívať v rozsahu svojho spoluvlastníckeho podielu. V prípade, že spoluvlastníkovi nie je zabezpečené užívanie spoločnej veci v rozsahu jeho spoluvlastníckeho podielu, má právo na poskytnutie tomu zodpovedajúcej náhrady vo forme peňažného plnenia. Tomuto právu potom korešponduje povinnosť spoluvlastníka, ktorý vec užíva, takéto plnenie spoluvlastníkovi vylúčenému z užívania spoločnej veci poskytnúť.

Treba zdôrazniť, že aj keď medzi podielovými spoluvlastníkmi nedôjde k dohode o užívaní spoločnej veci a jeden alebo viacerí z nich ju užívajú, nie je možné dospieť k záveru, že vec je užívaná bez právneho dôvodu (o to viac, takýto záver neprichádza do úvahy, ak sa spoluvlastníci na spôsobe užívania dohodli). Právnym dôvodom na užívanie veci je aj v takomto prípade ich spoluvlastnícke právo. Spoluvlastnícky podiel vyjadrujúci mieru účasti spoluvlastníka na právach a povinnostiach k spoločnej veci nie je totiž podiel na veci reálne vymedzený, ale je len podielom ideálnym. V rámci neho nie je možné preto oddeliť, čo je výlučne podiel jedného spoluvlastníka a čo je výlučne podiel druhého spoluvlastníka, resp. podiely ostatných spoluvlastníkov.

Z vyššie uvedeného možno vyvodiť, že ak sa podielový spoluvlastník domáha náhrady vo forme peňažného plnenia voči druhému spoluvlastníkovi za to, že neužíva spoločnú vec v rozsahu svojho spoluvlastníckeho podielu, ide o právny vzťah z podielového spoluvlastníctva osobitne v Občianskom zákonníku upravený. V prípade, že sa spoluvlastníci o spôsobe užívania spoločnej veci, prípadne o jej náhrade nedohodnú, ide o nárok, ktorý vyplýva z ustanovenia § 137 ods. 1 OZ v spojení s § 123 OZ. Toto právo je nepochybne majetkovej povahy, ktoré sa premlčuje v trojročnej všeobecnej premlčacej dobe podľa § 101 OZ. Uvedený nárok nemožno právne kvalifikovať ako nárok z bezdôvodného obohatenia. Ustanovenia o bezdôvodnom obohatení majú len podpornú povahu a ich použitie nemožno preto rozširovať na práva, ktoré sa opierajú o osobitné zákonné ustanovenia. Napokon, v prípade práva podielového spoluvlastníka na náhradu za to, že neužíva spoločnú vec v rozsahu zodpovedajúcom jeho spoluvlastníckeho podielu, nie je splnená ani jedna zo skutkových podstát vzniku bezdôvodného obohatenia. Nejde totiž a to ani vtedy, ak spoluvlastník vec v celosti užíva bez dohody s ostatnými spoluvlastníkmi, o užívanie veci bez právneho dôvodu a teda o majetkový prospech získaný bez právneho dôvodu, ani o majetkový prospech získaný plnením z neplatného právneho úkonu, plnením z právneho dôvodu, ktorý dodatočne odpadol, prípadne získaný z nestatočných zdrojov (porovnaj rozsudok Najvyššieho súdu SR z 30. mája 2000 sp. zn. 2 Cdo 141/99).

V posudzovanej veci je nesporné, že účastníci v rozhodujúcom čase boli podielovými spoluvlastníkmi dotknutej nehnuteľnosti, že nehnuteľnosť užívali v celosti žalovaní, resp. žalovaná 2/ a že žalobcovi náhradu vo forme peňažného plnenia neposkytli, keď sa nevedeli dohodnúť na jej výške. Žalobca sa bezpochyby domáhal peňažného plnenia voči žalovaným za to, že neužíva spoločnú vec v rozsahu svojho spoluvlastníckeho podielu. Uplatnil

teda právo, ktoré vyplýva z podielového spoluvlastníctva, a ktoré sa opiera o ustanovenie § 137 ods. 1 OZ. Toto právo má majetkovú povahu a premlčuje sa v trojročnej všeobecnej premlčacej dobe podľa § 101 OZ.

Ak odvolací súd dospel k inému právnomu názoru a nárok žalobcu posúdil ako nárok z bezdôvodného obohatenia, ktorý sa premlčuje v dvojročnej subjektívnej premlčacej dobe v zmysle § 107 ods. 1 OZ, jeho rozhodnutie spočíva na nesprávnom právnom posúdení veci. Najvyšší súd Slovenskej republiky preto rozsudok krajského súdu podľa § 243b ods. 2 O.s.p. zrušil v celom rozsahu, t.j. aj výrok potvrdzujúci týkajúci sa úroku z omeškania, ako výrok závislý (§ 242 ods. 2 písm.b/ O.s.p.) a vec mu vrátil na ďalšie konanie; právny názor dovolacieho súdu v tomto rozhodnutí vyslovený je pre odvolací súd záväzný (§ 243d ods. 1 O.s.p.).

V novom rozhodnutí rozhodne súd znova o trovách pôvodného konania a tiež dovolacieho konania (§ 243d ods. 1 veta tretia O.s.p.).

P o u č e n i e : Proti tomuto uzneseniu nie je prípustný opravný prostriedok.

V Bratislave 24. novembra 2009

JUDr. Rudolf Čirč, v.r.
predseda senátu

Za správnosť vyhotovenia : Jarmila Uhlířová

